

Δεν υπάρχει άλλη αρετή υψηλότερη και αναγκαιότερη από την ιερή Προσευχή. Και είναι υψηλότερη απ' όλες τις αρετές, διότι ενώ εκείνες, π.χ. το να νηστεύουμε, ν' αγρυπνούμε, να κοιμόμαστε χάμω, να δινόμαστε στην ασκητική ζωή, να παρθενεύουμε, να κάνουμε ελεημοσύνες, και όλα τ' άλλα καλά έργα που αποτελούν τη χρυσή γενιά, τον εναρμόνιο χορό και την ουρανόπλεχτη σειρά των θεοειδών αρετών, παρόλο ότι είναι θεϊκά γνωρίσματα, αναφαίρετο κτήμα και αθάνατο στόλισμα της κάθε ψυχής, ωστόσο δεν ενώνουν τον άνθρωπο με το Θεό. Όλ' αυτά τον προετοιμάζουν και τον προωθούν γι' αυτή την ένωση, μα δεν τον ενώνουν με το Θεό. Αυτό το κατορθώνει μονάχα η ιερή Προσευχή μόνο αυτή ενώνει τον άνθρωπο με το Θεό, και το Θεό με τον άνθρωπο, κάνοντας τους δύο ένα πνεύμα· γιατί με την προσευχή γίνεται μια ένωση άμεση κ' ένα σφιχτό δέσιμο του Κτί-στου με τα λογικά κτίσματα. Αυτό βροντοφωνάζει και ο μέγας εκείνος διδάσκαλος και πολύπειρος εργάτης της ιεράς προσευχής, ο μεγάλος ποιμήν και ιεράρχης της Θεσσαλονίκης και όλης της Εκκλησίας του Χριστού, ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς: «Η επικοινωνία που αποκτούμε διά των αρετών, κάνει τους ενάρετους ικανούς, λόγω της ομοιότητας, και τους προετοιμάζει να υποδεχτούν το Θεό, αλλά δεν τους ενώνει μαζί Του· η δύναμη της προσευχής όμως είν' εκείνη που ιερουργεί και τελεσιουργεί την ανάταση του ανθρώπου προς τον Θεό και την ένωση μ' Εκείνον, γιατί είναι ο σύνδεσμος των λογικών κτισμάτων με τον Κτίστη τους» (Λόγος περί Προσευχής, κεφ. α').

Και από τούτη την ένωση του ανθρώπου με τον Θεό, την οποία κατορθώνει η ιερή Προσευχή, πόσα μεγάλα χαρίσματα, ή μάλλον πόσες πηγές χαρισμάτων δεν πλημμυρίζουν τον άνθρωπο που είναι ενωμένος με τον Θεό; Από αυτή την ένωση αποκτούμε τη δύναμη να διακρίνουμε την αλήθεια απ' το ψέμα· να βλέπουμε στο βάθος τα κρυμμένα μυστήρια της φύσεως· να προβλέπουμε και να προγινώσκουμε τα όσα θα συμβούν στο μέλλον ν' αποχτούμε τη θεία έλλαμψη, δηλαδή εκείνο που ονομάζουν ενυπόστατο φωτισμό στην καρδιά. Έρχεται ο εξαίσιος έρωσ προς τον Θεό, που οδηγεί σ' έκσταση όλες τις δυνάμεις της ψυχής μας στην αρπαγή μας άνω, προς τον Κύριο· εκεί όπου υπάρχει η αποκάλυψη των αλάλητων μυστηρίων του Θεού. Μ' ένα λόγο, «από την ένωση αυτή γεννιέται η πολυθρύλητη θέωση του ανθρώπου, που όλοι την ζητούν και την ποθούν, αλλά ελάχιστοι και πολύ σπάνια την απολαμβάνουν -«μόλις ένας από κάθε γενιά», κατά τον άγιο Ισαάκ (Λόγ. λβ')-γιατί «είναι πράγμα δυσεύρετο, δυσκολοπρόφερτο και δυσκολοαπόκτητο», κατά τον άγιο Γρηγόριο Θεσ-σαλονίκης (Λόγος εις τον άγιον Πέτρον τον Αθωνίτην). Αυτή η θέωση είναι το έσχατο τέλος και ο σκοπός για τον οποίο ζούμε, ο πρώτος και πιο υψηλός απ' όλους τους σκοπούς που έβαλε ο Θεός, για τον όποιο υπάρχει από την αρχή των αιώνων έως τη συντέλεια, ο προαιώνιος Προορισμός και η Πρόγνωση, η έγχρονη δημιουργία της Κτίσεως, η δόση του φυσικού και του γραπτού Νόμου, η χάρη της Προφητείας, η ένσαρκος οικονομία του Λόγου του Θεού, η επιδημία του αγίου Πνεύματος.

Η θεία Προσευχή είναι αναγκαιότερη απ' όλες τις άλλες αρετές, διότι:

1. Όσο αναγκαία και απαραίτητη είναι η βοήθεια του Θεού στον άνθρωπο, το ίδιο του είναι αναγκαία η προσευχή, η οποία μπορεί να φέρει τη βοήθεια του Θεού. Έτσι λοιπόν, αν χωρίς τη βοήθεια του Θεού δεν μπορεί ο άνθρωπος να κάμει κανένα καλό έργο, κατά το λόγο του Κυρίου «χωρίς έμου ου δύνασθε ποιειν ουδέν» (Ιω. ιε' 5), άρα και χωρίς την Προσευχή, με την οποία έρχεται η βοήθεια του Θεού, δεν δύναται ο άνθρωπος να πράττει το αγαθό, Γι' αυτό είναι ανάγκη να προσεύχεται κανείς, και να ζητάει πάντοτε τη θεία βοήθεια με την προσευχή: και όταν έχει να βάλει κάποια καλή και χρήσιμη σκέψη στο νου του· κι όταν χρειάζεται να πει κάποιο λόγο ψυχωφελή· κι όταν έχει οπωσδήποτε να κάμει κάποιο θεάρεστο έργο. Μ' ένα λόγο, ο άνθρωπος έχει ανάγκη και πρέπει να κάνει την Προσευχή του, κι όταν αρχίζει, κι όταν φτάνει στη μέση, μα κι όταν τελειώνει την εργασία του όποιο έργο κ' αν επιχειρήσει να κάνει, κατά τον λόγο του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου: «Η καλύτερη τάξη και σειρά, για τον κάθε άνθρωπο που αρχίζει ένα λόγο ή ένα έργο, είναι ν' αρχίζει με το Θεό και στο Θεό να τελειώνει» (Απολογ. Λόγος). Διότι, όταν πριν από κάθε έργο μας προηγείται η Προσευχή, τότε όλα τα πράγματα θα είναι: πιο εύκολα, θα μας έρθουν δεξιά, και θα 'ναι ωφέλιμα, όπως μας το βεβαιώνει και ο ιερός Χρυσόστομος; «Ο άνθρωπος, είτε είναι εραστής της παρθενικής ζωής, είτε είναι πρόθυμος και συνεπής εφαρμοστής της σωφροσύνης μέσα στο γάμο, είτε θέλει να συγκρατεί την οργή και να ζει με πραότητα, είτε να μένει καθαρός από φθόνο, είτε οποιοδήποτε άλλο ενάρετο έργο που αρμόζει στον χριστιανό θέλει να πραγματοποιεί, όταν προηγείται η Προσευχή και προλειάνει αυτόν τον δρόμο της ζωής, θα βρει εύκολο και ίσιο το δρόμο της ευσέβειας.

2. Ο άνθρωπος έχει τόσην ανάγκη από την Προσευχή, έστω και μονάχη της, όση ανάγκη έχει απ' όλες τις άλλες τις αρετές μαζί. Διότι, πράγματι, είναι αδύνατο, όχι να κατορθώσει, μα ούτε καν ν' αρχίσει την εργασία μιας αρετής, δίχως να προσπέσει πρώτα στο Θεό με την Προσευχή, κι' έτσι να ζητάει βοήθεια από Εκείνον, που είναι ο δοτήρας και ο χορηγός όλων των αρετών. Και τούτο μας το βεβαιώνει πάλι η πέννα του ιερού Χρυσοστόμου, όταν γράφει: «Το ότι είναι πέρα για πέρ' αδύνατο να ζήσει κανείς ενάρετο βίο δίχως την Προσευχή και χωρίς τη συντροφιά της σ' όλη του τη ζωή, νομίζω πως είναι σε όλους φανερός. Διότι, πώς θα μπορούσε κανείς να ζήσει και ν' ασκήσει την αρετή, όταν δεν προστρέχει και δεν γονατίζει συνεχώς στον αιώνιο χορηγό και δοτήρα της;» Και, για να το πούμε αυτό μ' έναν απλό και σύντομο λόγο, όση ανάγκη έχουν από το νερό τα φυτά για να καρποφορήσουν, τόση ανάγκη έχει κι ο άνθρωπος από την Ιερή Προσευχή, για ν' αποδώσει κάποιον καρπό στην αρετή και στην ευσέβεια, κατά τον λόγο του ιερού πάλι Χρυσοστόμου, που λέει: «Όλοι οι άνθρωποι δεν χρειαζόμαστε την προσευχή λιγότερο απ' ό,τι χρειάζονται το νερό τα δέντρα· διότι, όπως εκείνα δεν μπορούν να δώσουν καρπούς δίχως να παίρνουν νερό από τη γη με τις ρίζες τους, έτσι κ' εμείς δεν μπορούμε να δώσουμε τους πολυτίμητους καρπούς της ευσέβειας, όταν δεν ποτιζόμαστε με τις προσευχές». Και,

3. Η ιερή Προσευχή είναι όντως αναγκαιότατη, σχεδόν σε κάθε αναπνοή του ανθρώπου. Διότι, με το να είναι, ως ασώματος, αεικίνητος ο νους του ανθρώπου, σε κάθε στιγμή και σε κάθε αναπνοή του, μπορούν να του έλθουν οι προσβολές των πονηρών λογισμών, και μ' αυτές τις προσβολές να του κάνει πόλεμο και να τον πληγώνει ο παντοτινός εχθρός του ανθρώπινου γένους, ο διάβολος, Γι' αυτό, λοιπόν, έχει ανάγκη ο άνθρωπος, στην κάθε του αναπνοή σχεδόν, να βαστάει το όπλο της θείας Προσευχής, για να μπορεί μ' αυτό να πολεμεί τον εχθρό και να εκμηδενίζει τις προσβολές και τις επιθέσεις του. Και να έχει ο άνθρωπος διαρκώς τον φόβο, μήπως τον εύρει άοπλο ο εχθρός και τον πληγώσει με τους διάφορους συνδυασμούς και τις συγκαταθέσεις των λογισμών, κ' έτσι τον οδηγήσει στο θάνατο.

Αυτός είναι ο λόγος, για τον οποίο και ο Απόστολος Παύλος παραγγέλλει σε όλους γενικά τους χριστιανούς (κληρικούς, μοναχούς και λαϊκούς), να προσεύχονται παντοτινά και αδιάκοπα: «αδιαλείπτως προσεύχεσθε» (Α' Θεσ. ιε' 17). Ενώ ο άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος λέγει: «Καλύτερα να προσεύχεται ο άνθρωπος και να συνομιλεί με το Θεό, παρά ν' αναπνέει· και αν μπορεί κανείς να πει και τούτο, πως πρέπει κανείς να μην κάνει τίποτε άλλο παρά τούτο μονάχα το έργο, δηλαδή να προσεύχεται. Είμαι κ' εγώ από κείνους που επαινούν το θείο νόμο, που μας παραγγέλλει μέρα και νύχτα να μελετούμε, και βράδυ, πρωί και μεσημέρι να ψάλλουμε και να ευλογούμε τον Κύριο, κάθε στιγμή και ώρα. Ακόμη, μπορούμε να πούμε το λόγο του Μωυσέως: κι όταν κοιμόμαστε, κι όταν ξυπνούμε, κι όταν οδοιπορούμε ή κάνουμε οποιοδήποτε άλλο έργο, η μνήμη μας να βρίσκεται στον Καθαρό, με την προσευχή» (Κατά Ευνομιανών). Και ο Μ. Βασίλειος γράφει: «Καλή προσευχή είν' εκείνη, που τυπώνει μ' ενάργεια την έννοια του Θεού στην ψυχή· κι αυτό σημαίνει την ένοίκηση του Θεού μέσα μας, δηλαδή με τη μνήμη να έχει κανείς εγκατεστημένο μέσα του τον Θεό· και τότε γινόμαστε ναός του Θεού, όταν η συνέχεια της μνήμης μας δεν διακόπτεται από φροντίδες γήινες, και ούτε ταραίζεται ο νους με τ' απροσδόκητα πάθη, αλλά όταν ο φιλόθεος, αποφεύγοντας τα πάντα, αναχωρεί προς τον Θεό» (Επιστολή α'). Εξ άλλου, ο άγιος Ισαάκ γράφει: «χωρίς την αδιάλειπτη προσευχή δεν μπορείς να προσεγγίσεις το Θεό».

Και ότι τούτο το χρέος, της παντοτινής προσευχής, δεν είναι μόνο για τους Μοναχούς, αλλά και για όλους τους λαϊκούς που ζουν μέσα στον κόσμο, μας το βεβαίωσε και ο Άγγελος Κυρίου, όταν κατέβηκε από τον ουρανό και φανέρωσε τούτο το πράγμα στον όσιο και δίκαιο εκείνον Ιώβ, που είχε αντιρρήσεις και αμφιβολίες γι' αυτό, όπως μπορεί κανείς να το ιδεί στο βίο του αγίου Γρηγορίου Θεσσαλονίκης. Το βεβαιώνει, ακόμη, πιο περίτρανα και ο ιερός Χρυσόστομος, όταν παραγγείλει σε όλους τους κοσμικούς τεχνίτες, αντί να λένε τραγούδια, άσκοπες κουβέντες και φλυαρίες που δεν ωφελούν, να προσεύχονται εκεί όπου εργάζονται, άλλοτε νοερά και σιωπηλά και άλλοτε ψάλλοντας με το στόμα θειες ωδές και πνευματικά τροπάρια. Τούτα τα λόγια λέγει και η χαριτωμένη και γλυκόλαλη εκείνη γλώσσα: «Είσαι τεχνίτης που δουλεύει με τα χέρια; ψάλλε την ώρα που κάθεσαι κ'

εργάζεσαι· δεν θέλεις ή δεν μπορείς να ψάλλεις με το στόμα; μπορείς να το κάνεις με το νου σου. Μεγάλος σύντροφος ο ψαλμός! Τίποτε το κακό δεν θα σου συμβεί από τούτο, διότι θα αισθάνεσαι σαν να μπορείς να ζεις σε μοναστήρι. Διότι δεν είναι τόσο η καταλληλότητα των τόπων που βρισκόμαστε, όσο η ακριβής τήρηση των τρόπων της ζωής μας που θα μας δώσει την ησυχία την οποία χρειαζόμαστε γι' αυτό» (Περί Ανδριάντων, κα'). Και σ' άλλο σημείο πάλι, μας λέει ο ίδιος: «Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο πρέπει, και όταν σηκωνόμαστε απ' το κρεβάτι μας να υποδεχόμαστε τον ήλιο με προσευχή στο Θεό· κι όταν καθόμαστε στο τραπέζι ή ετοιμαζόμαστε να πλαγιάσουμε, και μάλλον την κάθε ώρα και στιγμή, να προσφέρουμε ικεσία και προσευχή στον Θεό, για να τρέχουμε το δρόμο της ημέρας μας δίχως εμπόδια και δυσκολίες»

Πηγή: Θησαυρός Γνώσεων και Ευσεβείας